

Otázky a příklady na seminář z občanského práva hmotného na téma osoby v právním smyslu, fyzické osoby, zastoupení

A. Otázky

1. Jaké znáte osoby v právním smyslu?
2. Vysvětlete pojmy
 - a) způsobilosti k právům a povinnostem;
 - b) způsobilosti k právním úkonům;
 - c) deliktní způsobilosti.
3. Kdy vzniká a kdy zaniká způsobilost fyzické osoby k právům a povinnostem?
Může být fyzická osoba v této způsobilosti omezena nebo jí zbavena?
4. Objasněte právní status nascitura.
5. Vysvětlete rozdíl mezi prohlášením smrti
 - a) na základě důkazu smrti;
 - b) u nezvěstného.
6. Na jakých složkách je založena způsobilost k právním úkonům?
7. Vysvětlete rozdíl mezi nezpůsobilostí k právním úkonům, omezenou (částečnou) způsobilostí k právním úkonům a plnou způsobilostí k právním úkonům.
8. Jaké jsou právní následky právního úkonu učiněného osobou, jež k němu nebyla způsobilá? Mělo by pro platnost právního úkonu význam, že jej zákonný zástupce dodatečně schválil?
9. V jakém ustanovení je upravena deliktní způsobilost osoby s částečnou způsobilostí k právním úkonům?
10. Může být nezletilec omezen ve způsobilosti k právním úkonům?
11. Jaké znáte druhy zastoupení?
12. Jaké zastoupení vznikne na základě smlouvy příkazní (§ 724 a násl. OZ) a jaké na základě smlouvy o obstarání prodeje věci (§ 737 a násl. OZ)?
13. Vysvětlete rozdíl mezi pojmy zastoupení, plná moc, dohoda o plné moci.

B. Příklady

B. 1. Způsobilost k právům a povinnostem

1. Babička hodlala darovat své vnučce nemovitost, ve které bydlela. Když zjistila, že její vnučka je těhotná, rozhodla se nemovitost darovat dítěti, které se mělo vnučce narodit. Sepsala proto darovací smlouvu, v níž jako obdarovaného označila dítě, které se teprve mělo narodit. Posuďte, zda je darovací smlouva platná. Pokud dospějete k závěru, že nikoliv, řekněte proč a nastiňte, jak by měla být situace dále řešena, aby obdarovaným byl novorozenec.
2. Dosud bezdětní manželé A. M. a M. M. spolu čekali dítě. V průběhu těhotenství manželky manžel zemřel. Soud, před nímž probíhalo dědické řízení, toto řízení přerušil, jakmile zjistil, že pozůstalá manželka je těhotná, a to do okamžiku skončení těhotenství. Z hlediska zákonného dědického nástupnictví analyzujte tyto situace:
 - a) dítě se narodí mrtvé;
 - b) dítě se narodí živé, avšak záhy po porodu zemře;
 - c) pozůstalá manželka dítě potratí;
 - d) pozůstalá manželka zemře v důsledku klinické smrti (tj. smrt mozku nastane) dříve, než porodí dítě; lékaři však pomocí přístrojů dokáží přivést na svět její dítě živé a
 - da) toto dítě přežije;
 - db) toto dítě zemře záhy po porodu.
3. Manželé I. K. a E. K. zahynuli při požáru panelového domu, v němž se nacházel jejich byt. Rozhodněte, zda bude některý z nich dědit po druhém či nikoliv. Jaké pravidlo se uplatní v situaci, kdy nelze postavit najisto závěr, zda jedna osoba zemřela dříve než druhá?
4. K. M. byl na palubě letadla, které v důsledku poruchy motoru havarovalo. Tuto havárii nepřežila žádná z osob nacházejících se na palubě; jejich mrtvoly však nebylo možno ohledat a smrt osvědčit úmrtním listem. Aplikujte na tuto situaci § 7 odst. 2 OZ.
5. Námořník D. S. byl na palubě lodi, jež ztroskotala v bouři uprostřed Tichého oceánu. Jeho tělo se nikdy nenašlo a od ztroskotání lodi uplynulo již více než pět let, přičemž o D. S. nebylo po celou dobu žádných zpráv. Posuďte situaci z hlediska § 7 odst. 2 OZ.
6. Námořník D. S. z předchozího příkladu se po dvaceti letech objeví živ a zdrav ve své domovině, v níž byl v mezidobí prohlášen za mrtvého. Jak bude postupovat soud? Jaký osud bude mít právní subjektivita a práva a povinnosti znovuobjeveného námořníka? Jaký právní režim bude mít manželství, které uzavřela po jeho prohlášení za mrtvého jeho bývalá manželka? Bylo by významné, že toto manželství v mezidobí zaniklo či nikoliv?

B. 2. Způsobnost k právním úkonům

7. Osmiletý A. B. si koupil od svého patnáctiletého kamaráda štěně jezevčíka. Za psa zaplatil částku 300 Kč ze svých úspor získaných od prarodičů a dovedl ho domů. Matka A. B. s koupí nesouhlasila. Otec nejdříve také ne, avšak ráno, když měl psa zavést zpět, změnil názor. Posuďte, zda je kupní smlouva, kterou nezletilí uzavřeli, platná. Pokud dospějete k závěru, že nikoliv, uveďte, co by měly zúčastněné osoby a jejich zákonní zástupci učinit, aby
- a) pes zůstal v rodině osmiletého A. B.;
 - b) pes byl vrácen.
8. Osmiletý Ivan P. zakoupil v obchodě drobné hračky za celkovou částku 100 Kč. Rodiče nezletilého vznesli následně vůči podnikateli požadavek přijmout zakoupené zboží zpět a vrátit jim peníze, neboť podle jejich tvrzení byly peníze svěřeny nezletilci na zakoupení školních potřeb. Uvažte:
- a) Jak je vymezena způsobilost k právním úkonům nezletilců?
 - b) Jaké právní důsledky měla výše popsaná situace?
9. K. H., zcela zbavený způsobilosti k právním úkonům, přijal od svého strýce darem hodinky v hodnotě 1 000 Kč. Posuďte, zda darovací smlouva je platná či nikoliv. Byla by taková smlouva platná v případě, že by obdarovaným byl sedmiletý synovec dárce?
10. Desetiletý Pavel R. upadl v obchodě s porcelánem. Vznikla škoda za cca 3000 Kč. Prodávačka mu dala podepsat prohlášení, v němž se zavázal škodu uhradit. Zabývejte se platností takového úkonu.
- a) Měl Pavel R. způsobilost podepsat takové prohlášení?
 - b) Kdo odpovídá za škodu, jež Pavel R. způsobil?
11. P. S., narozený 29. 2. 1984, uzavřel dne 28. 2. 2002 kupní smlouvu o převodu nemovitosti. Je taková smlouva platná? Byl P. S. v okamžiku uzavření smlouvy již plně způsobilý k právním úkonům či nikoliv?
12. Otec pětiletého P. N. uzavřel jako jeho zákonný zástupce jeho jménem s bankou smlouvu o vkladu podle § 778 OZ tím, že složil u banky vklad 5 000 Kč, banka jej přijala a vystavila vkladní knížku na jméno nezletilého P. N. Na tuto vkladní knížku vložil nezletilému P. N. hotovost ve výši 1 000 Kč též jeho strýc. Posuďte
- a) o jaký právní vztah mezi nezletilým P. N. a jeho strýcem se jedná;
 - b) zda byl P. N. k přijetí vkladu od svého strýce způsobilý;
 - c) zda by P. N. býval byl způsobilý k uzavření smlouvy o vkladu.
13. V průběhu dědického řízení vyšlo najevo, že zemřelá teta za svého života za symbolickou cenu prodala nemovitost, ve které bydlela, cizí osobě, která o ni ve stáří pečovala. Příbuzní měli za to, že zemřelá, ačkoliv nebyla nikdy omezena ve způsobilosti k právním úkonům a nikdy nebyla dlouhodobě

hospitalizována, léta trpěla duševní poruchou. Uveďte, zda je možné až po smrti této osoby zvrátit účinky kupní smlouvy.

14. Zuzana P. trpěla trvalou duševní poruchou, která byla takového rozsahu, že Zuzana P. mohla činit pouze některé jednodušší úkony. Z toho důvodu byla její způsobilost k právním úkonům rozhodnutím soudu omezena a rozsah omezení byl určen tak, že Zuzana P. není oprávněna jednat před státními orgány a nakládat s finanční částkou vyšší než 100 Kč. Zároveň byl Zuzaně P. ustanoven opatrovník, rozhodnutí soudu nabylo právní moci. Ještě v průběhu soudního řízení uzavřela Zuzana kupní smlouvu o koupi ojetého motocyklu s osobou Pavlem N. Po pravomocném rozhodnutí uzavřela Zuzana s podnikatelem Michalem K. kupní smlouvu o koupi přehrávače. Ustanovený opatrovník se pak domáhal u Pavla N. i u Michala K. zrušení uvedených smluv. P. N. se zrušením smlouvy souhlasil, K. M. však odmítl, s poukazem, že není jeho povinností, aby při prodeji v obchodě zkoumal, zda každý zákazník je způsobilý k právním úkonům, a proto podal opatrovník žalobu. Posuďte:

- a) platnost kupní smlouvy mezi Zuzanou P. a Pavlem N.
- b) platnost smlouvy o prodeji v obchodě mezi Michalem K. a Zuzanou P.
- c) význam souhlasu Pavla N. se zrušením smlouvy.

B. 3. Omezení a zbavení způsobilosti k právním úkonům

1. Okresní soud rozsudkem omezil Š. J. ve způsobilosti podle ustanovení § 10 odst. 2 obč. zák., a to tak, že není schopen jednat před soudy a jednat s úřady "s výjimkou obstarávání záležitostí vedoucích k zajištění běžných životních potřeb". Posuďte, zda je takový výrok v souladu s § 10 odst. 2 OZ.

B. 4. Zastoupení

1. J. S. na základě plné moci, kterou mu udělil M. B., sepsal a vlastnoručně podepsal jménem J. S. závěť. Počínal si přitom zcela v souladu s pokyny, které mu udělil J. S. v plné moci. Bude taková závěť platná?
2. Soud ustanovil J. B., zbavenému způsobilosti k právním úkonům, opatrovníka. Tento opatrovník posléze se svolením J. B. prodal jeho osobní automobil N. N. Bude taková kupní smlouva platná?
3. U. R. je po obrně celkově nehybný a je trvale upoután na lůžko; není schopen se ani srozumitelně vyjadřovat. Znalec při vyšetření U. R. zjistil, že U. R. netrpí žádnou duševní poruchou, ať již trvalé či přechodné povahy. Jsou za těchto okolností splněny podmínky pro omezení nebo zbavení způsobilosti k právním úkonům či nikoliv? Jakým způsobem umožňuje OZ zabezpečit ochranu práv a zájmů U. R.?